

Stockholm 2016-11-25

Till

u.remissvar@regeringskansliet.se

Unga Hörselskadades svar på ”Samordning, ansvar och kommunikation” SOU 2016:46.

Unga Hörselskadade är en organisation av och för barn och unga med hörselskada. Vi erbjuder mötesplatser för att träffa andra i samma situation och vi är en organisation många barn och unga med hörselskada växer in i och har som arena för sin personliga och demokratiska utveckling. Vi jobbar också med kunskapsspridning och påverkansarbete.

Vår målgrupp, barn och unga med hörselskada, är väldigt heterogen. Målgruppen befinner sig på ett brett spann där hörselskadorna varierar stort och så även behoven av anpassningar och lösningar. Hörselskadan är inte heller det enda som definierar den här gruppen utan många andra faktorer påverkar också.

Vi välkomnar att det äntligen tagits ett samlat grepp på frågan om ökad kvalitet i utbildningen för vår målgrupp. Vi uppskattar att utredningen presenterar förslag som vi och många andra med oss länge förordat med fokus på elevers rätt till en likvärdig utbildning och ett samhälle som tar ansvar för att elever med funktionsnedsättning inte kommer i kläm och faller mellan stolarna. I vårt remissvar kommer vi lyfta de åtgärder och förslag vi anser vara mest relevanta för vår målgrupp, vi kommer också lyfta det som vi ser som problematiskt och som kan göra att vår målgrupp hamnar i kläm. Vi har en förhoppning om att de kan bemötas och åtgärdas.

Vi saknar genomgående ett elevrättsperspektiv i utredningen. Det finns flera förslag som skulle kunna förbättra skolsituationen för elever med hörselskada men vi saknar tydligt ansvar och funktioner som garanterar elevens rätt till utbildning snarare än huvudmannens möjlighet att välja att eventuellt erbjuda en rimlig lösning. Vi ställer oss dock helt bakom utredningens förslag om

en förstärkt rätt till teckenspråk vid modersmålsundervisning och språkval samt att teckenspråk ska likställas med de nationella minoritetsspråken i detta.

Idag får många elever axla ett väldigt tungt ansvar att vara den som informerar, förklarar och slåss för att få sina rättigheter kopplat till en hörselskada. Att göra detta kräver väldigt mycket energi och gör att fokus läggs på fel saker. Elever med en hörselskada bör precis som alla andra elever vara i skolan för att lära och utvecklas, inte slåss för att ens få den möjligheten, det är orimligt. Kampen är också något som eleven ofta får ta på egen hand då det är få som besitter nog med kunskap för att ta elevens parti och driva frågan framåt. Förutom att fokus lyfts från undervisning så innebär detta också ofta att eleven hamnar utanför socialt och den psykiska ohälsan ökar.

Organisation i NAV

Det har länge funnits ett glapp mellan kommuner och landsting när det kommer till vem som ytterst ska ta ansvar för anpassningar i skolan för elever med hörselskada. Bristande rutiner och spretiga bedömningar har skapat en ojämlig situation där elever hamnar i kläm eftersom ingen vill ta på sig det yttersta ansvaret. Slutresultatet blir allt för ofta att eleven inte får tillgång till de anpassningar och de hjälpmedel hen har rätt till för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. De goda ambitioner som finns med att möjliggöra för många elever att läsa inkluderat faller då platt när det görs i en otillgänglig skolmiljö. Att jobba för att hitta former för samverkan mellan kommuner och landsting för att kunna säkra elevens rätt till likvärdig utbildning är oerhört viktigt. Att organisera i NAV och ta vara på all den kompetens som redan idag finns inom SPSM verkar vara en rimlig åtgärd för att överbygga det glappet som idag drabbar allt för många elever hårt.

SAK-miljöer

Vi vet att olika typer av anpassningar passar olika individer och att olika sammanhang kräver olika lösningar. Många barn och unga med hörselskada går i hörselklasser eller hörselspår, en lösning som varit avgörande för dem. Att täcka upp för den här typen av skolformer i lag är självklart oerhört viktigt. Vi är dock oroad att för stor tilltro sätts till skapandet av SAK-miljöer och kommuner och landstings goda viljor att jobba med detta. Det är också problematiskt att det inte finns någon tvingande funktion för inrättande av SAK-miljöer. Allt utgår ifrån att huvudmän får inrätta SAK-miljöer om de vill. Ingenstans finns riktlinjer för hur det ska göras med situationer där konstaterat behov finns hos elever men ingen huvudman är villig att ta ansvaret för att tillhandahålla en tillgänglig och anpassad undervisning. Vi saknar genomgående ett elevrättighetsperspektiv i den här frågan. När en elev bedöms tillhöra en SAK-miljö måste hen ha rätt att gå i den, allt annat är orimligt och rättsosäkert. Val av skolform måste alltid ta avstamp i elevens behov och rättigheter, inte skolhuvudmäns möjlighet att säga nej. Vi anser också att elevens kompetens och önskemål är avgörande att ta med i skapandet av SAK-miljöer.

Tillgång till specialskola för elever med hörselskada

Vi ser att många av de förslag som läggs fram inte är flexibla och öppna nog för att täcka upp för alla de varierande behov som finns hos elever med hörselskada. Därför är vi rädda att mycket i den här utredningen cementerar skillnader mellan grupper, snarare än att anpassa specialskolan

efter det faktum att gränserna blir allt mer flytande och behoven hos eleverna allt mer skiftande. Hörseln är inte konstant, den förändras över tid och ungas förståelse för den och deras verktyg att förhålla sig till den förändras också. Vi ser tydligt i vår grupp ett behov av möjlighet till flexibilitet att kunna välja mellan talad svenska, teknik och teckenspråk i olika sammanhang i såväl skolan som övriga livet. Skolan är för alla barn och unga såväl en plats för utbildning som för personlig utveckling och att mogna som människa. Specialskolan måste kunna erbjuda den flexibiliteten när det kommer till val av språk för att vara en trygg och säker grund att stå på inför resten av livet.

Vi tror det kan få mycket allvarliga konsekvenser att begränsa antalet platser i specialskolan. Framförallt ställer vi oss starkt frågande till förslaget om att ta bort möjligheten att gå i specialskolan med undervisning på talad svenska. Detta är en viktig skolform för de som behöver tillgång till den teckenspråkiga miljön men av olika skäl inte kan delta i undervisning på teckenspråk. Vi möter ständigt unga som allt för sent inser hur stort behov de har av teckenspråk och detta är en väldigt sårbar grupp redan. Unga vars hörsel kanske försämrats, unga för vilka hörhjälpmedel inte fungerar av olika anledningar eller unga som av olika skäl inte förstått sin hörsel och sina behov tidigare. Unga som hade behövt tillgång till teckenspråk redan som barn för att få bästa möjliga chans att utbilda sig och ta del av samhället, men som nu måste få tillgång till den bästa möjliga alternativa lösning istället. Unga som helt sonika har ett jättebehov av tillgång till teckenspråkiga miljöer för den sociala samvaron, för avlastning mellan lektioner och för sin långsiktiga språkutveckling men som inte har behov eller möjlighet att ta del av en renodlat teckenspråkig undervisning. Att begränsa deras möjlighet att gå i specialskolan skulle vara fel.

Under avsnitt om finansiering av SAK-miljöer tydliggörs dessutom att SAK-miljöer för språkstörda avses få mycket större budget än de som är döva eller har en hörselskada. Argument för denna skeva uppdelning är att personer som är döva eller har en hörselskada har en trygghet i att de alltid kan söka sig till specialskolan – men just tillgången till specialskolan för personer med hörselskada begränsas ju med hänvisning till SAK-miljöer som alternativ. Här finns det en stor risk att många elever kommer i kläm återigen och att elevens rättigheter begränsas.

Vi välkomnar dock förslaget på ny målgruppsformulering baseras på elevens behov i första hand, men vi ställer oss frågande till vem som definierar det här behovet och var gränserna går samt vilka alternativ som kommer finnas att välja mellan. Vi saknar genomgående tydligare kopplingar till barn och ungas rätt till utbildning.

Jonathan Wahlström

Ordförande

Unga Hörselskadade